

GJENDJA FINANCIARE DHE HUAMARRJA E NDËRMARRJEVE NË SHQIPËRI

Gjashtëmuji i parë 2023

DEPARTAMENTI I STABILITETIT FINANCIAR

Gusht 2023

PËRMBAJTJA

Përmbledhje e gjetjeve kryesore të vrojtimit	2
Gjendja financiare dhe huamarrja e ndërmarrjeve në Shqipëri	4
1. Organizimi dhe fusha e veprimit	4
2. Ecuria financiare e ndërmarrjeve dhe prania e huasë	6
3. Karakteristikat e huamarrjes së ndërmarrjeve	11
4. Struktura e huasë	13
5. Ngarkesa e huasë	15
6. Marrëdhënia me bankat dhe pritshmëritë për të ardhmen	19

Përmbledhje e gjetjeve kryesore të vrojtimit

Vrojtimi i ndërmarrjeve për gjashtëmujorin e parë 2023 u realizua nëpërmjet një kampioni prej 1,352 ndërmarrjesh të madhësive të ndryshme të shtrira gjeografikisht në të gjithë vendin dhe që kryejnë aktivitetin e tyre në sektorët kryesorë të ekonomisë. Rezultatet e vrojtimit tregojnë që për shumicën e ndërmarrjeve, ecuria e shitjeve dhe e rezultatit financiar ka qënë pozitiv gjatë periudhës por në përkeqësim krahasuar me gjashtëmujorin paraardhës, ndërkohë që vijojnë të mbeten problematikat lidhur me gjetjen e tregut, dhe me rritjen e kostove të prodhimit dhe të punës. Pritjet e ndërmarrjeve për ecurinë e investimeve dhe veprimtarisë mbeten optimiste. Pësha e ndërmarrjeve huamarrëse ka vijuar të shënojë rënie të lehtë përgjatë vitit. Ngarkesa me borxh, në formën e raportit të borxhit ndaj kapitalit dhe në formën e shërbimit të tij ndaj të ardhurave të ndërmarrjes, vlerësohet në nivele të përballueshme për pjesën më të madhe të ndërmarrjeve, por në rritje për ndërmarrjet e vogla. Ndërmarrjet presin që kërkesa e tyre për kredi do të dobësohet më tej gjatë gjysmës së dytë të vitit 2023.

• GJENDJA FINANCIARE

Gjatë gjysmës së parë të vitit 2023 (më tej, "periudha"), ndërmarrjet e vogla vlerësojnë elementet e "**konkurrencës**" dhe të "**gjetjes së tregut**" si problematikat kryesore në ushtrimin e aktivitetit të tyre, ndërsa ndërmarrjet e mesme dhe ato të mëdha vlerësojnë "**kostot e prodhimit dhe të punës**" dhe "**konkurrencën**". Krahasuar me periudhën e mëparshme, rëndësia e elementit të konkurrencës ka shënuar rritje për ndërmarrjet e mesme, rënie për ndërmarrjet e vogla dhe ka mbetur e pandryshuar për ato të mëdha.

Ecuria e nivelit të shitjeve dhe e rezultatit financiar ka rezultuar pozitive gjatë periudhës për të tre grupet e ndërmarrjeve, por në përkeqësim krahasuar me gjashtëmujorin e kaluar. Mbi 92% e ndërmarrjeve në secilin grup sipas madhësisë kanë raportuar fitim gjatë periudhës. Pritshmëritë për gjashtëmujorin e ardhshëm për *nivelin e shitjeve të përgjithshme dhe rezultatin financiar* paraqiten mjaft pozitive për ndërmarrjet e të gjitha madhësive dhe në rritje si krahasuar me gjashtëmujorin e kaluar dhe një vit më parë. **Sinjalet vijojnë të jenë optimiste lidhur me zgjerimin e veprimtarisë apo rritjen e investimeve** për të gjitha madhësitë e ndërmarrjeve. Për sa i përket pritshmërive për gjashtëmujorin e ardhshëm, ato vijojnë të mbeten optimiste, por paraqesin ngushtim për ndërmarrjet e mesme dhe të mëdha në krahasim me periudhat paraardhëse të analizuara.

Gjatë periudhës, **rreth 58% e ndërmarrjeve kanë vijuar të financojnë veprimtarinë e tyre vetëm nëpërmjet shitjeve**, duke shënuar rënie për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, dhe rritje për ato të mëdha. Ndërkohë, prirja e *kombinimit të burimeve të financimit* vijon të zërë një peshë të konsiderueshme për periudhën, duke u zgjeruar për ndërmarrjet e vogla dhe ngushtuar për ato të mesme dhe ato të mëdha. Peshën kryesore të tyre vijon ta zërë financimi i realizuar nëpërmjet *kombinimit të shitjeve me rezervat e mbartura*, ndjekur nga *kombinimi i shitjeve me huanë*.

• HUAMARRJA

Rreth 38% e totalit të ndërmarrjeve që i janë përgjigjur pyetësorit deklarojnë se kanë aktualisht hua për të paguar. Kjo peshë ka shënuar një rënie me 1 pp krahasuar me gjashtëmujorin e kaluar dhe me 2 pp krahasuar me një vit më parë. Në terma të madhësisë së ndërmarrjeve, pësha e ndërmarrjeve huamarrëse ka rezultuar në rënie për ndërmarrjet e mesme dhe ato të mëdha, (përkatësisht me 2.1 pp dhe 2.3 pp) dhe në një rritje të vogël me 0.5 pp për ndërmarrjet e vogla. Në ndarjen sipas sektorëve, pësha e ndërmarrjeve huamarrëse rezulton më e lartë në sektorin e tregtisë (46% e totalit të sektorit), dhe më e ulët në sektorin e shërbimeve (26.9%).

Në total, burimet formale të huamarrjes (banka dhe institucione financiare jobanka) janë përdorur nga 92% e ndërmarrjeve huamarrëse që i janë përgjigjur pyetësorit, 2.4 pp më pak në krahasim me gjashtëmujorin e kaluar, por 1.2 pp më shumë se një vit më parë. Ndër to, rreth 90% e ndërmarrjeve huamarrëse deklarojnë se i

janë drejtuar sektorit bankar si burim i vetëm huamarrjeje, 2 pp më pak në krahasim me gjashtëmujorin e dytë të vitit 2022. Kombinimi i burimeve *formale* me ato të tjera është përdorur nga 4% e ndërmarrjeve.

Huamarrja e ndërmarrjeve është realizuar kryesisht për përballimin e shpenzimeve afatshkurtra dhe për kryerjen e një investimi afatgjatë. Krahasuar me gjashtëmujorin paraardhës, pesha e ndërmarrjeve që kanë marrë hua për të përballuar shpenzimet afatshkurtra është rritur për të tre llojet e ndërmarrjeve. Në të njëjtën kohë, pesha e ndërmarrjeve të cilat kanë marrë hua për kryerjen e një investimi afatgjatë ka rënë për të tre grupet e ndërmarrjeve, por më e theksuar në rastin e ndërmarrjeve të vogla dhe atyre të mëdha.

Rreth 87% e ndërmarrjeve huamarrëse të vogla, 87% e ndërmarrjeve të mesme dhe 86% e atyre të mëdha, e konsiderojnë të *përshtatshëm* nivelin e tyre të huamarrjes për financimin e veprimtarisë. Krahasuar me periudhën e kaluar, kjo peshë është rritur për të tre grupet e ndërmarrjeve.

Euroizimi i veprimtarisë së ndërmarrjeve paraqitet përgjithësisht i ulët për të gjitha madhësitë e ndërmarrjeve, por vijon të ruajë një peshë më të lartë tek ndërmarrjet e mëdha. Nga ana tjetër, huamarrja e ndërmarrjeve shfaqet relativisht e balancuar. Ajo është realizuar vetëm në *monedhën vendase* për 59% e ndërmarrjeve të vogla, 60% e ndërmarrjeve të mesme dhe 49% e ndërmarrjeve të mëdha, ndërsa pjesa tjetër është në valutë dhe/ose e kombinuar. Huamarrja *në valutë*, kryesisht në euro, rezulton më e përdorur nga ndërmarrjet e mëdha dhe ato të mesme (përkatesisht 39% dhe 38%) dhe më pak nga ndërmarrjet e vogla (rreth 37.7%). Sidoqoftë, krahasuar me gjashtëmujorin e mëparshëm, pesha e ndërmarrjeve me hua në monedhë të huaj është rritur me 6 pp për ndërmarrjet e vogla, por ka rënë për ndërmarrjet e mesme dhe ato të mëdha (përkatesisht me 2.7 pp dhe 1.6 pp).

Vlera totale e huasë rezulton afërsisht sa gjysma e vlerës së kapitalit të ndërmarrjes për rreth 83% të ndërmarrjeve huamarrëse dhe pothuaj e njëjtë me vlerën e kapitalit për 9% të tyre, ndërkohë që pjesa e mbetur prej 8% pohojnë që vlera e huasë e tejkalon atë të kapitalit. Të analizuar sipas madhësisë, raporti "hua/kapital" ka rezultuar më i lartë te ndërmarrjet e vogla ku rreth 21% e tyre shprehen se ky raport është i barabartë ose tejkalon vlerën e kapitalit, duke nënkuptuar një peshë më të madhe të huasë për këto ndërmarrje.

- MARRËDHËNIA ME BANKAT

Vështirësia e procesit të huamarrjes nga bankat vlerësohet midis nivelit "normal" dhe "i vështirë", në rënie gjatë periudhës për ndërmarrjet e mesme dhe ato të mëdha, dhe në rritje për ndërmarrjet e vogla. *Marrëdhënia me bankat* vijon të vlerësohet midis nivelit "e rëndësishme" dhe "e domosdoshme". Lidhur me elementet që vështirësojnë përfitimin e një huaje bankare, *kostoja e lartë e kredisë* vijon të cilësohet si elementi kryesor, veçanërisht për ndërmarrjet e vogla. Vlerësimi për këtë element ka shënuar rritje për ndërmarrjet e vogla dhe për ato të mesme.

Lidhur me planifikimin e një huamarrjeje në të ardhmen, rreth 47% e ndërmarrjeve që i janë përgjigjur pyetësorit deklarojnë se "*nuk ka asnjë mundësi*" që të kërkojnë një kredi bankare gjatë periudhës së ardhshme. Kjo peshë është rritur për të gjitha madhësitë e ndërmarrjeve në krahasim me periudhën paraardhëse. Nga ana tjetër, vërehet një rënie e peshës së ndërmarrjeve të të gjitha madhësive që pohojnë se "*ka pak mundësi*" ose "*ka shumë mundësi*" të kërkojnë një kredi në gjysmën e dytë të vitit 2023. Si rezultat, indeksi i planifikimit të huamarrjes ka shënuar rënie, duke sinjalizuar rënie të mëtejshme të kërkesës.

Gjendja financiare dhe huamarrja e ndërmarrjeve në Shqipëri

Karakteristikat e kampionit të vrojtuar¹. Në gjashtëmujorin e parë 2023 (më tej “periudha”), vrojtimi u realizua mbi një kampion prej 1352 ndërmarrjesh, të shpërndara në 12 qarqet e vendit. Pjesa kryesore e këtyre ndërmarrjeve (rreth 81%) janë përqendruar kryesisht në 4 qarqe, përkatësisht në: Tiranë (rreth 55%), Durrës (rreth 15%), Fier (rreth 6%) dhe Shkodër (rreth 4%).

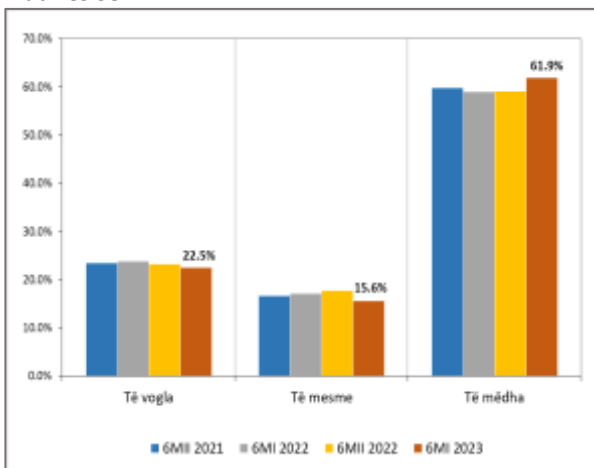
Në totalin e kampionit të përzgjedhur, rreth 86% e ndërmarrjeve (gjithsej 1155 ndërmarrje) i janë përgjigjur plotësisht ose pjesërisht pyetjeve të vrojtimit dhe analiza e rezultateve mbështetet në këto përgjigje. Analiza e mëposhtme është organizuar kryesisht bazuar në ndarjen sipas madhësisë së ndërmarrjeve.

1. Organizimi dhe fusha e veprimit

1.1 Shpërndarja sektoriale dhe madhësia e ndërmarrjeve

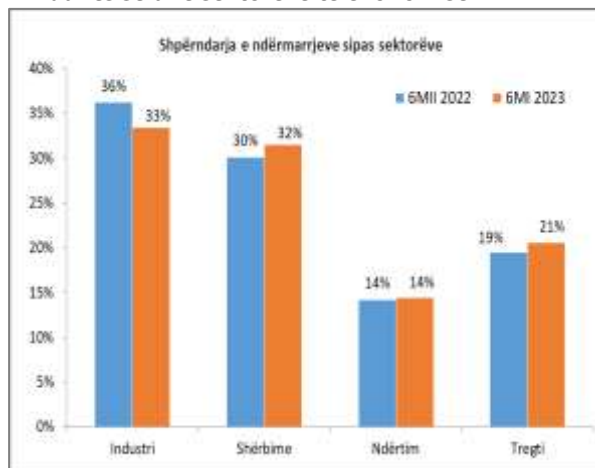
Për periudhën, në ndarjen sipas sektorëve, rreth 33% e ndërmarrjeve i përkasin sektorit të *industrisë*, rreth 32% sektorit të *shërbimeve*, rreth 14% sektorit të *ndërtimit* dhe rreth 21% sektorit të *tregtisë*. Sipas madhësisë, rreth 23% e ndërmarrjeve klasifikohen si *ndërmarrje të vogla* (5-19 persona të punësuar), rreth 17% si *ndërmarrje të mesme* (20-49 të punësuar) dhe rreth 62% si *ndërmarrje të mëdha* (mbi 50 të punësuar). Në grupin e *ndërmarrjeve të vogla*, peshën kryesore e zënë ndërmarrjet që operojnë në sektorin e shërbimeve (rreth 40%), ndjekur nga sektori i tregtisë (rreth 25%). Nga ana tjetër, në grupin e ndërmarrjeve të mesme dhe të mëdha, peshën më të lartë e kanë ndërmarrjet e sektorit të industrisë (përkatësisht prej rreth 33% dhe 38%) dhe ato të sektorit të shërbimeve (me një peshë prej përkatësisht 28% dhe 30%).

Grafik 1.1 Shpërndarja e ndërmarrjeve sipas madhësisë

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Grafik 1.2 Shpërndarja e ndërmarrjeve sipas madhësisë dhe sektorëve të ekonomisë

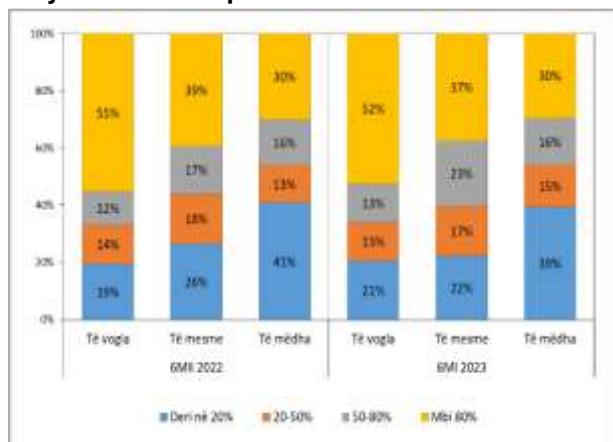
1.2 Sigurimi i lëndës së parë dhe shitja e produkteve

¹ Vrojtimi i gjendjes financiare dhe huamarrjes së ndërmarrjeve kryhet që prej gjashtëmujorit të dytë 2010, me një frekuencë gjashtëmujore. Fillimisht, ky vrojtimit u hodh në terren me një kampion të përzgjedhur prej 700 ndërmarrjesh me shitje neto vjetore më të lartë (ndërmarrje të mëdha). Më tej, në vitin 2016, kampioni u zgjerua në rreth 1200 ndërmarrje të mëdha, të mesme e të vogla, të shtrira gjeografikisht në të gjithë vendin.

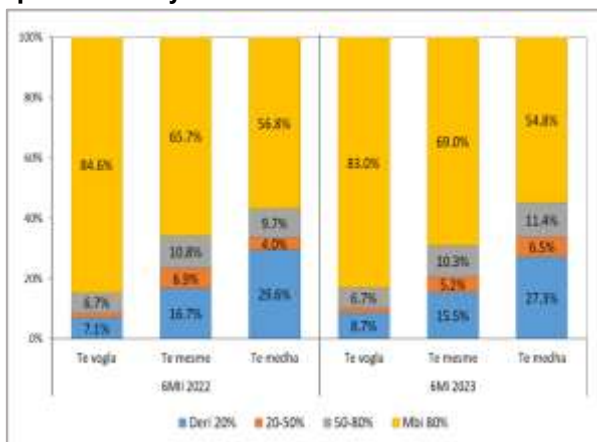
Pjesa më e madhe e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme (rreth 52% e ndërmarrjeve të vogla dhe 37% e atyre të mesme) e sigurojnë mbi 80% të lëndës së parë brenda vendit. Krahasuar me periudhën paraardhëse, ky tregues ka rënë me 2.7 pp në rastin e ndërmarrjeve të vogla dhe me 1.9 pp për ndërmarrjet e mesme. Nga ana tjetër, rreth 39% e ndërmarrjeve të mëdha sigurojnë vetëm deri në 20% të lëndës së parë brenda vendit, me një rënie gjashtëmujore prej 1.5 pp.

Shitja e produkteve vijon të mbetet kryesisht brenda vendit, ku rreth 83% e ndërmarrjeve të vogla, 69% e ndërmarrjeve të mesme dhe 55% e ndërmarrjeve të mëdha, kanë deklaruar se kanë shitur shumicën e produkteve në tregun vendas (mbi 80% të volumit të produkteve). Krahasuar me gjashtëmujorin e mëparshëm, ka pasur një rënie prej 1.6 pp të peshës së ndërmarrjeve të vogla dhe 2 pp të ndërmarrjeve të mëdha që i shesin produktet e tyre kryesisht brenda vendit, ndërkohë që pesha e ndërmarrjeve të mesme që deklarojnë një gjë të tillë është rritur me 3.3 pp.

Grafik 1.3 Shpërndarja e ndërmarrjeve sipas peshës së blerjes së lëndës së parë brenda vendit

Grafik 1.4 Shpërndarja e ndërmarrjeve sipas peshës së shitjeve brenda vendit

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Nga analiza e përgjigjeve sipas sektorëve, rezulton se sektori i ndërtimit dhe ai i shërbimeve janë sektorët me varësinë më të madhe ndaj lëndës së parë të siguruar në vend, ku respektivisht 57% dhe 51% e ndërmarrjeve të këtij sektori sigurojnë mbi 80% të lëndës së parë brenda vendit. Gjithsesi, këto pesha kanë shënuar rënie me 5 pp dh 6 pp krahasuar me gjashtëmujorin e kaluar dhe me 12 pp dhe 10 pp krahasuar me një vit më parë. Nga ana tjetër, sektori i industrisë shfaq varësinë më të ulët, ku 52% e ndërmarrjeve të këtij sektori sigurojnë vetëm 20% të lëndës së parë brenda vendit. Pesha e këtyre ndërmarrjeve ka mbetur pothuaj e njëjtë me gjashtë muaj më parë dhe ka shënuar rritje me 3.3 pp krahasuar me një vit më parë.

Tabelë 1.1 Shpërndarja e ndërmarrjeve sipas sektorëve dhe përqindjes së blerjes së lëndës së parë brenda vendit

		Deri në 20%	20-50%	50-80%	Mbi 80%
Industri	6MI 2021	52.6%	14.1%	9.1%	24.2%
	6MII 2021	49.1%	16.1%	12.7%	22.1%
	6MI 2022	49.2%	14.1%	14.3%	22.4%
	6MII 2022	52.0%	14.0%	13.3%	20.7%
	6MI 2023	52.4%	15.8%	12.2%	19.6%
Shërbime	6MI 2021	18.4%	6.4%	14.3%	60.8%
	6MII 2021	18.5%	4.2%	11.2%	66.1%
	6MI 2022	17.8%	7.9%	13.5%	60.8%

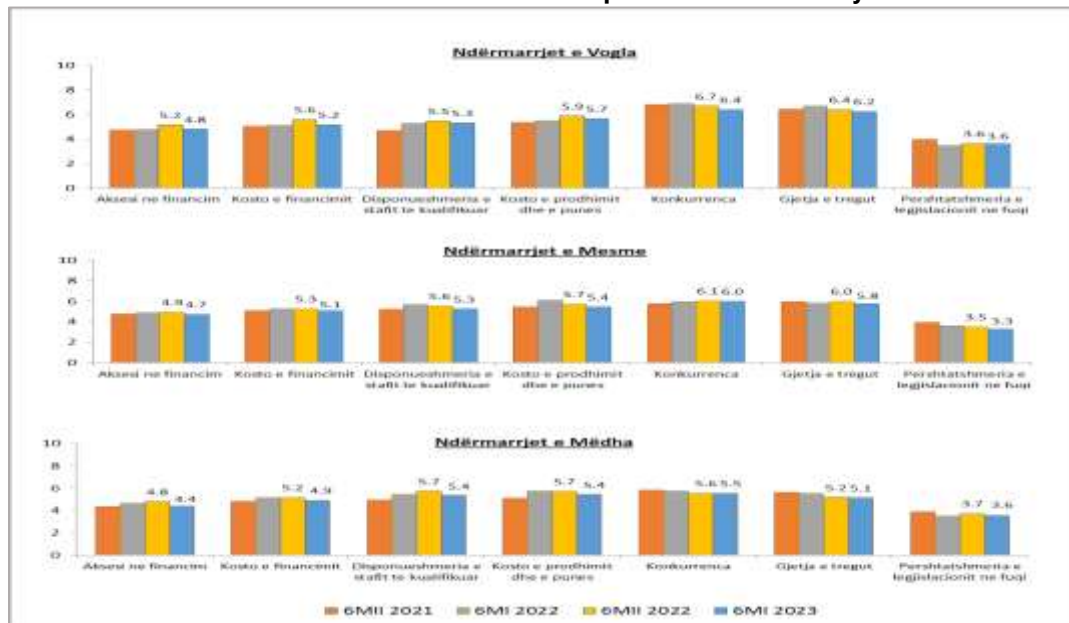
	6MII 2022	21.8%	8.6%	12.9%	56.7%
	6MI 2023	23.6%	9.5%	16.1%	50.7%
Ndërtim	6MI 2021	4.4%	3.1%	20.1%	72.3%
	6MII 2021	1.2%	5.3%	17.5%	76.0%
	6MI 2022	2.3%	5.2%	23.3%	69.2%
	6MII 2022	4.8%	9.7%	23.0%	62.4%
	6MI 2023	5.6%	11.1%	25.9%	57.4%
Tregti	6MI 2021	29.7%	24.7%	16.4%	29.2%
	6MII 2021	41.2%	17.1%	15.6%	26.1%
	6MI 2022	36.8%	23.2%	11.6%	28.4%
	6MII 2022	37.6%	26.1%	15.9%	20.4%
	6MI 2023	32.9%	23.8%	18.2%	25.1%

Burimi: Banka e Shqipërisë.

1.3 Elementet kufizuese në aktivitetin e ndërmarrjeve²

Gjatë periudhës, ndërmarrjet e vogla kanë vlerësuar elementet e **“konkurrencës”** dhe të **“gjetjes së tregut”** si problematikat kryesore në ushtrimin e aktivitetit të tyre, ndërsa ndërmarrjet e mesme dhe ato të mëdha kanë vlerësuar **“konkurrencën”** dhe **“koston e prodhimit dhe të punës”**. Rëndësia e elementit të konkurrencës ka shënuar rritje në krahasim me periudhën e mëparshme në rastin e ndërmarrjeve të mesme, ndërkohë që për ndërmarrjet e vogla ka qenë në rënie, ndërsa për ato të mëdha ka mbetur e pandryshuar. Vlerësimi për elementët e **“koston së prodhimit dhe të punës”** dhe **“disponueshmëria e stafit të kualifikuar”** kanë shënuar rënie gjatë periudhës.

Grafik 1.5 Vlerësimi i ndikimit të disa faktorëve në veprimtarinë e ndërmarrjes

Burimi: Banka e Shqipërisë.

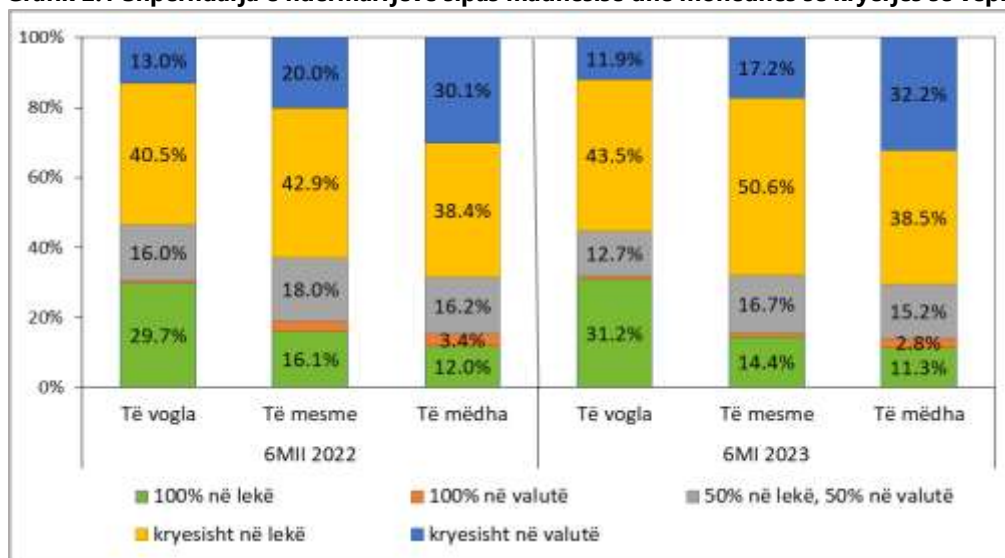
2. Ecuria financiare e ndërmarrjeve dhe prania e huasë

² Ndërmarrjet kanë vlerësuar rëndësinë e disa problemeve të caktuara sipas një shkalle nga 1 deri në 10, ku 1 është shkalla më e ulët dhe 10 është shkalla më e lartë e vështirësisë. Për të agreguar përgjigjet për secilën çështje të vlerësuar, është llogaritur një mesatare e peshuar për të gjitha ndërmarrjet e përgjigjura, duke peshuar përgjigjet e tyre me shkallët e vlerësimit (1-10).

2.1 Monedha e kryerjes së veprimtarisë

Euroizimi i veprimtarisë së ndërmarrjeve paraqitet përgjithësisht i ulët për të gjitha madhësitë e ndërmarrjeve, por gjithsesi vijon të ruajë një peshë më të lartë tek ndërmarrjet e mëdha. Kështu, rreth 13% e ndërmarrjeve të vogla dhe 18% e atyre të mesme deklarojnë se e kryejnë veprimtarinë *plotësisht* ose *kryesisht*³ në valutë, duke shënuar rënie respektivisht me 1.1 pp dhe 4.6 pp krahasuar me periudhën e kaluar. Ky tregues është rreth 35% për ndërmarrjet e mëdha, në rritje me 1.5 pp krahasuar me periudhën paraardhëse.

Grafik 2.1 Shpërndarja e ndërmarrjeve sipas madhësisë dhe monedhës së kryerjes së veprimtarisë

Burimi: Banka e Shqipërisë.

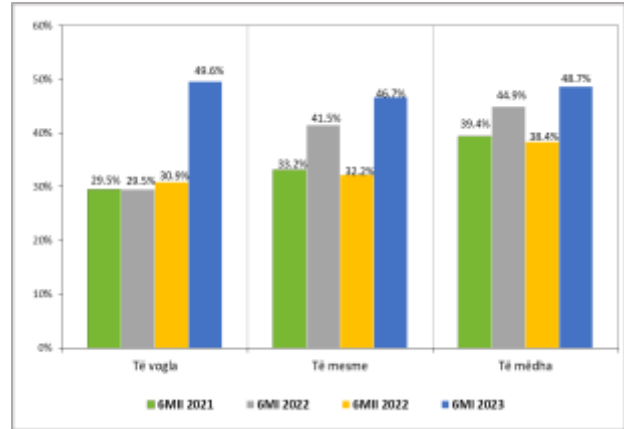
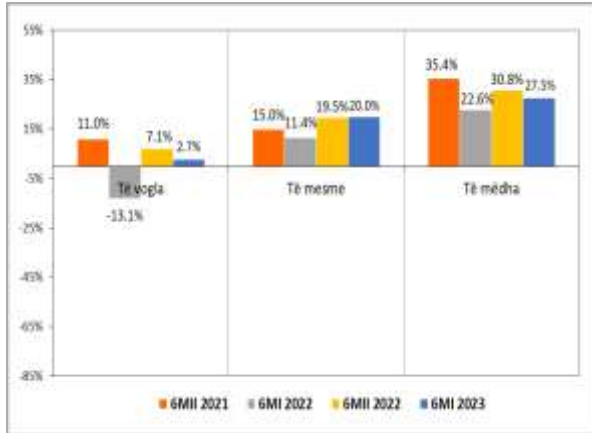
2.2 Ecuria e shitjeve, rezultati financiar dhe zgjerimi i veprimtarisë

Gjatë periudhës, niveli i shitjeve është rritur për ndërmarrjet e të gjitha madhësive, por disi në përkeqësim krahasuar me gjashtë muaj më parë. Të tre grupet e ndërmarrjeve kanë raportuar rritje të nivelit të shitjeve gjatë gjashtëmujorit të kaluar me balanca neto pozitive (përkatësisht 2.7%, 20% dhe 27.5%). Krahasuar me gjashtëmujorin e kaluar, situata e shitjeve rezulton në përkeqësim për ndërmarrjet e vogla dhe të mëdha dhe pothuaj e njëjtë në rastin e ndërmarrjeve të mesme, por në përmirësim krahasuar me një vit më parë për të gjithë ndërmarrjet. Për sa i përket *pritsmërive për ecurinë e mëtejshme të nivelit të shitjeve*, të gjitha ndërmarrjet (pavarësisht madhësisë) shprehen mjaft optimiste për gjashtëmujorin e dytë 2023 me balanca neto pozitive dhe në rritje si krahasuar me gjashtëmujorin e kaluar dhe krahasuar me një vit më parë.

Grafik 2.2 Balanca neto e shitjeve

Grafik 2.3 Balanca neto e pritshmërive të shitjeve

³ Mbi 50% të veprimtarisë në valutë.

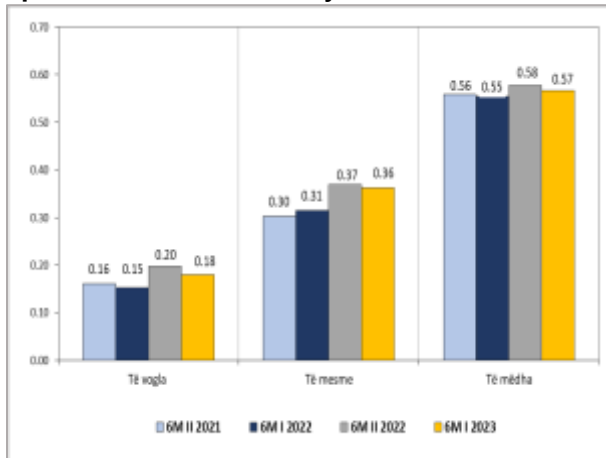

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Balancat neto të përgjigjeve janë llogaritur si diferencë midis peshave të përgjigjeve pozitive (rritje e shitjeve/ritje e pritshmërive të shitjeve) dhe përgjigjeve negative (rënie e shitjeve/rënie e pritshmërive mbi shitjet) ndaj totalit të përgjigjeve të dhëna.

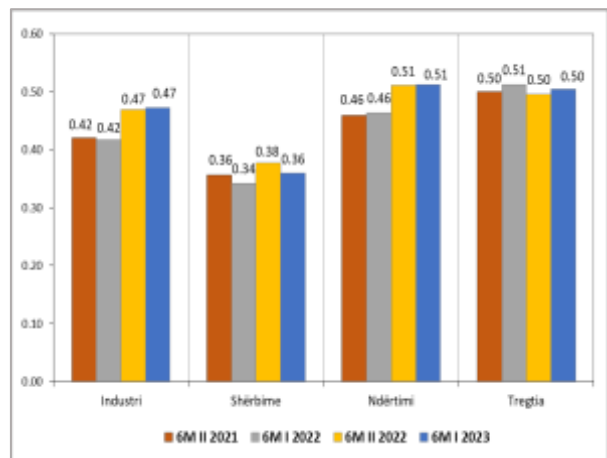
Ecuria e agreguar e nivelit të shitjeve të përgjithshme është analizuar nëpërmjet një indeksi⁴, i cili peshon përgjigjet e ndërmarrjeve sipas intervaleve të ndryshme dhe i grupon ato sipas madhësisë së ndërmarrjeve dhe sipas sektorëve. **Ecuria e indeksit të shitjeve ka pësuar rënie përgjatë periudhës në krahasim me gjashtëmujorin e dytë 2022.** Për të gjitha madhësitë e ndërmarrjeve, ecuria e vlerave të indeksit tregon një rënie të vlerës së përgjithshme të shitjeve për të tre grupet e ndërmarrjeve. Në rang sektorial, vlerat e indeksit kanë mbetur pothuaj në të njëjtin nivel më gjashtëmujorin e kaluar në rastin e ndërmarrjeve të industrisë, ndërtimit dhe tregtisë dhe në rënie në rastin e ndërmarrjeve të sektorit të shërbimeve.

Grafik 2.4 Indeksi i përgjithshëm i shitjeve sipas madhësisë së ndërmarrjeve

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Grafik 2.5 Indeksi i shitjeve të përgjithshme sipas sektorëve

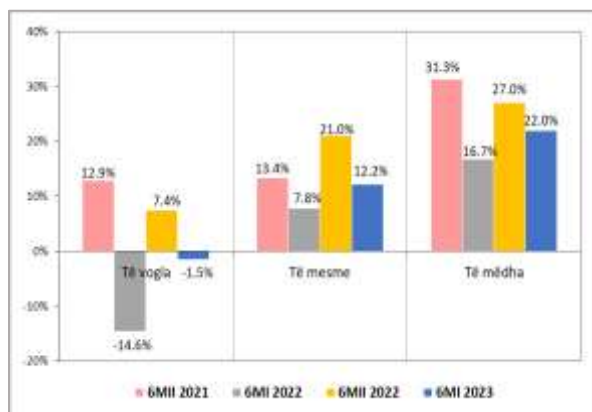

Ndërmarrjet e mesme dhe të mëdha raportojnë rritje të rezultatit financiar, ndërsa ndërmarrjet e vogla raportojnë rënie të tij. Kështu ndërmarrjet e mesme dhe ato të mëdha vijojnë të pohojnë rritje të rezultatit financiar, me një balancë neto pozitive (përkatësisht prej 12.2% dhe 22.0%), por në ngushtim krahasuar me periudhën paraardhëse dhe në zgerim në krahasim me një vit më parë. Në të njëjtën kohë,

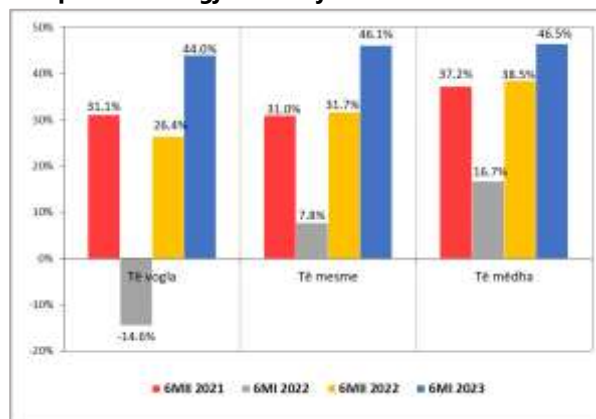
⁴ Koeficientët e peshimit sipas intervaleve të shitjeve të përgjithshme janë: "Deri në 10 milionë lekë" = 0; "10-49 milionë lekë" = 0.25; "50-99 milionë lekë" = 0.5; "100-500 milionë lekë" = 0.75; "Mbi 500 milionë lekë" = 1. Rritja/ulja e vlerës së këtij indeksi nënkupton një rritje/ulje të nivelit të shitjeve të përgjithshme të ndërmarrjeve.

ndërmarrjet e vogla raportojnë rënie të rezultatit financiar me balancë negative -1,5%. Sikurse në rastin e pritshmërive të shitjeve, edhe *pritsmëritë për rezultatit financiar* në gjashtëmuorin e ardhshëm paraqiten pozitive për ndërmarrjet e të gjitha madhësive dhe më optimiste në krahasim me periudhën paraardhëse.

Grafik 2.6 Balanca neto e rezultatit financiar

Grafik 2.7 Balanca neto e rezultatit financiar të pritshëm në gjashtëmuorin e ardhshëm

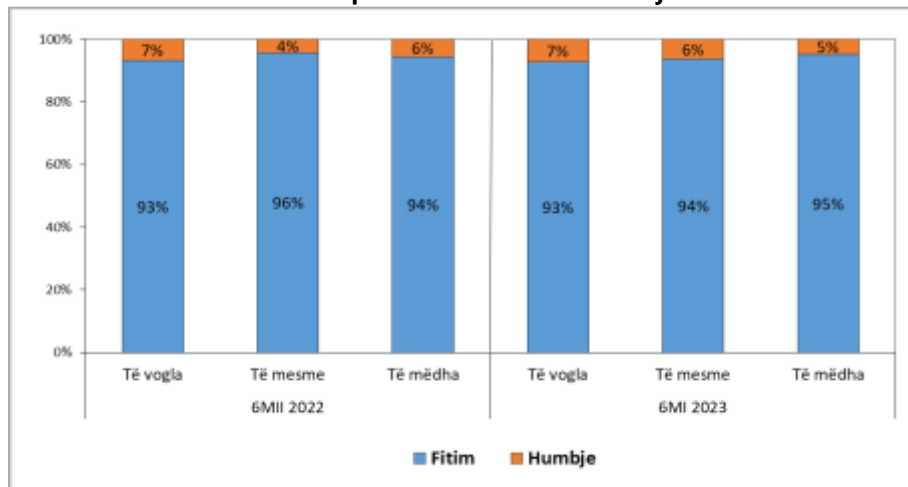

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Balancat neto të përgjigjeve janë llogaritur si diferencë midis peshave të përgjigjeve pozitive (rritje e rezultatit financiar/rritje e pritshmërive) dhe përgjigjeve negative (rënie e rezultatit financiar/rënie e pritshmërive) ndaj totalit të përgjigjeve të dhëna.

Për ndërmarrjet e përgjigjura lidhur me *rezultatit financiar*⁵ në gjashtëmuorin e parë 2023, mbi 92% e secilit grup sipas madhësisë kanë raportuar *fitim gjatë periudhës*. Kjo peshë ka rezultuar më e lartë për ndërmarrjet e mëdha (rreth 95%) dhe më e ulët tek ndërmarrjet e vogla (rreth 93%). Krahasuar me periudhën paraardhëse, pesha e ndërmarrjeve që kanë raportuar fitim është rritur për ndërmarrjet e mëdha.

Grafik 2.8 Rezultati financiar sipas madhësisë së ndërmarrjeve

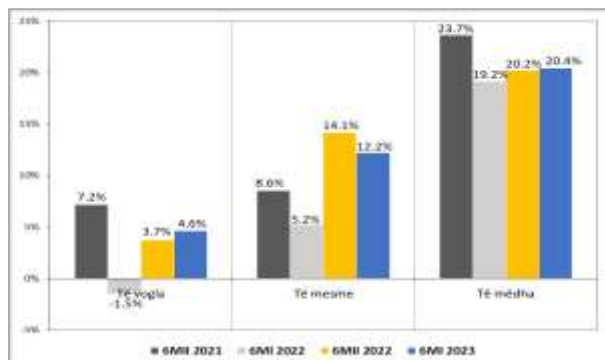
Burimi: Banka e Shqipërisë.

Vlerësimi i ndërmarrjeve për rritjen e investimeve dhe zgjerimin e veprimtarisë vijon të japë sinjale pozitive për të gjitha madhësitë e ndërmarrjeve. Ndërmarrjet e mesme dhe ato të mëdha vijnë të shënojnë balanca neto pozitive prej 12.2% dhe 20.4%. Ndërkohë, edhe ndërmarrjet e vogla kanë pohuar zgjerim të veprimtarisë, me një balancë pozitive prej 4.6%, në zgjerim krahasuar me periudhën e kaluar dhe

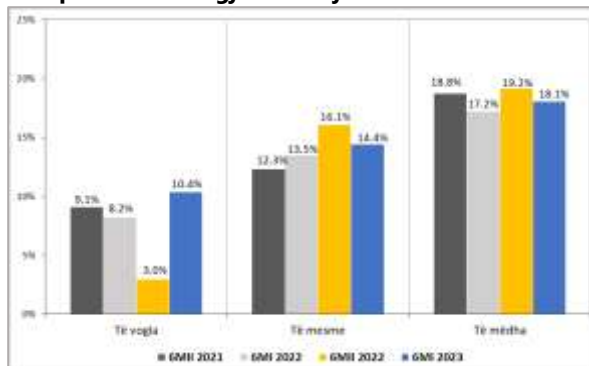
⁵ Janë përgjigjur 1042 ndërmarrje ose rreth 76% e kampionit.

krahasuar me një vit më parë. Për *gjashtëmuajorin e ardhshëm*, balancat neto të përgjigjeve kanë rezultuar pozitive për të gjitha madhësitë e ndërmarrjeve, duke nënkuptuar pritshmëri për investim apo zgjerim të mëtejshëm të veprimtarisë. Krahasuar me rezultatet e periudhës së kaluar, këto pritshmëri vijnë të mbeten optimiste, por paraqesin ngushtim për ndërmarrjet e mesme dhe të mëdha, dhe zgjerim për ndërmarrjet e vogla.

Grafik 2.9 Balanca neto e zgjerimit të veprimtarisë

Grafik 2.10 Balanca neto e zgjerimit të veprimtarisë në gjashtëmuajorin e ardhshëm

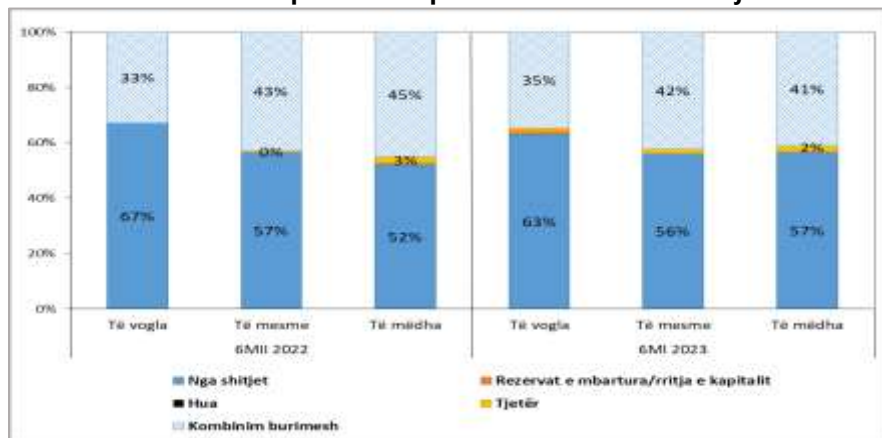
Burimi: Banka e Shqipërisë.

Balancat neto të përgjigjeve janë llogaritur si diferencë midis peshave të përgjigjeve pozitive (zgjerim i veprimtarisë/pritshmëri për zgjerim apo investim) dhe përgjigjeve negative (ngushtim i veprimtarisë/pritshmëri për ngushtim) ndaj totalit të përgjigjeve të dhëna.

2.3 Financimi i veprimtarisë

Gjatë periudhës, rreth 58% e ndërmarrjeve kanë vijuar të financojnë veprimtarinë e tyre vetëm nëpërmjet *shitjeve* (rreth 63% e ndërmarrjeve të vogla, 56% e ndërmarrjeve të mesme dhe 57% e ndërmarrjeve të mëdha), duke shënuar rënie për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme dhe rritje për ndërmarrjet e mëdha. Ndërkohë, prirja e kombinimit të burimeve të financimit vijon të zërë një peshë të konsiderueshme për periudhën, duke u zgjeruar për ndërmarrjet e vogla dhe ngushtuar për ato të mesme dhe ato të mëdha. Peshën kryesore të tyre vijon ta zërë financimi i realizuar nëpërmjet kombinimit të shitjeve me rezervat e mbartura, ndjekur nga kombinimi i shitjeve me huanë.

Grafik 2.11 Financimi i veprimtarisë sipas madhësisë së ndërmarrjeve

Burimi: Banka e Shqipërisë.

3. Karakteristikat e huamarrjes së ndërmarrjeve

Rreth 38% e totalit të ndërmarrjeve që janë përgjigjur⁶ (gjithsej 436 ndërmarrje), pohojnë se kanë një hua për të paguar. Kjo peshë ka shënuar një rënie prej 1 pp krahasuar me gjashtëmujorin e kaluar dhe 2 pp krahasuar me një vit më parë. Në terma të madhësisë së ndërmarrjeve, pesha e ndërmarrjeve huamarrëse ka rezultuar në rënie gjatë periudhës për ndërmarrjet e mesme dhe ato të mëdha, (përkatësisht me 2.1 pp dhe 2.3 pp) dhe në një rritje të vogël me 0.5 pp për ndërmarrjet e vogla. Në ndarjen sipas sektorëve, pesha e ndërmarrjeve huamarrëse rezulton më e lartë në sektorin e tregtisë (46% e totalit të sektorit), ndjekur nga sektori i ndërtimit (44%) dhe sektori i industrisë (40.2%), ndërsa për sektorin e shërbimeve kjo peshë është rreth 26.9%.

Tabelë 3.1 Shpërndarja e ndërmarrjeve sipas madhësisë dhe huamarrjes

Ndërmarrjet huamarrëse sipas madhësisë	Nr. i ndërmarrjeve		Pesha ndaj totalit të grupit	
	6M II 2022	6M I 2023	6M II 2022	6M I 2023
Të vogla	68	67	25.3%	25.8%
Të mesme	75	62	36.6%	34.4%
Të mëdha	310	307	45.3%	42.9%
Total ndërmarrje	453	436	39.1%	37.7%

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Analiza e mëposhtme është realizuar duke u mbështetur vetëm në përgjigjet e ndërmarrjeve huamarrëse.

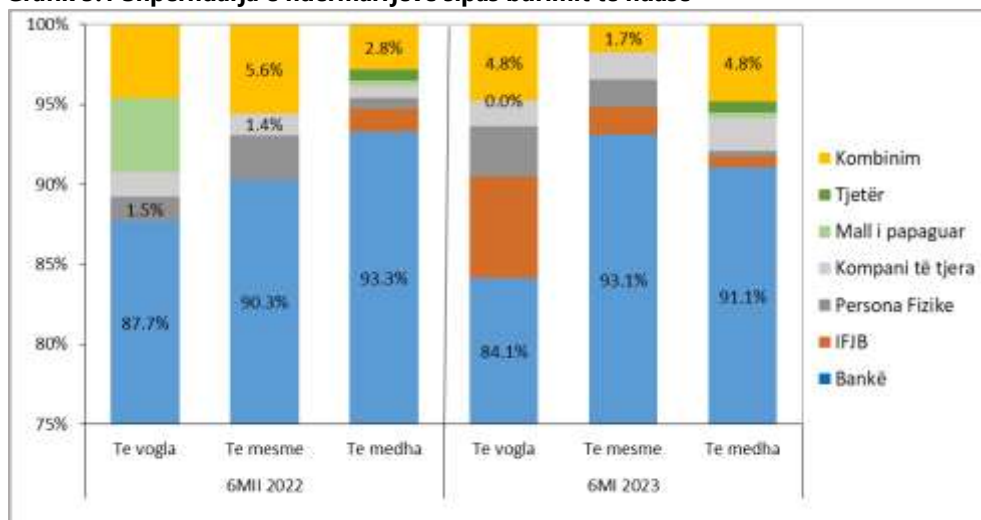
3.1 Burimi i huasë

Rreth 92% e ndërmarrjeve huamarrëse deklarojnë se i janë drejtuar sistemit financiar si burim i vetëm huamarrjeje (90% nga sektori bankar dhe 2% nga sektori financiar jobankar), ndërsa thuhet se 5% e tyre kanë përdorur një kombinim burimesh. Pesha e ndërmarrjeve huamarrëse nga bankat ka rënë me 2.4 pp krahasuar me gjashtëmujorin e kaluar, por është rritur me 1.2 pp krahasuar me një vit më parë. Të ndara sipas madhësisë, rezulton se rreth 84% e ndërmarrjeve të vogla, 93% e atyre të mesme dhe 91% e ndërmarrjeve të mëdha i janë drejtuar *vetëm bankave si burim huamarrjeje*.

Në krahasim me gjashtëmujorin e kaluar, kjo peshë ka pësuar rritje në rastin e ndërmarrjeve të mesme, por ka qenë në rënie tek ndërmarrjet e vogla dhe ato të mëdha. Përveç bankave, një pjesë e ndërmarrjeve i janë drejtuar edhe institucioneve financiare jobanka (6% e ndërmarrjeve të vogla, 2% e ndërmarrjeve të mesme dhe 1% e ndërmarrjeve të mëdha), ose kanë kombinuar disa burime formale me burime të tjera (si hua nga persona fizikë, kompani të tjera, mall i papaguar). Në total, *burimet formale të huamarrjes* (nga banka dhe institucione financiare jobanka) janë përdorur nga 92% e ndërmarrjeve huamarrëse që i janë përgjigjur pyetësorit (rreth 92% e ndërmarrjeve të vogla, 95% e ndërmarrjeve të mesme dhe 91% e atyre të mëdha), duke rezultuar 2.4 pp më pak krahasuar me gjashtëmujorin e mëparshëm, por 1.2 pp më shumë se një vit më parë. Kombinimi i burimeve formale me ato të formave të tjera është përdorur nga 4% e ndërmarrjeve.

⁶ Duke marrë në konsideratë kampionin e plotë prej 1352 ndërmarrjesh, 1160 prej tyre ose rreth 86% kanë dhënë përgjigje.

Grafik 3.1 Shpërndarja e ndërmarrjeve sipas burimit të huasë

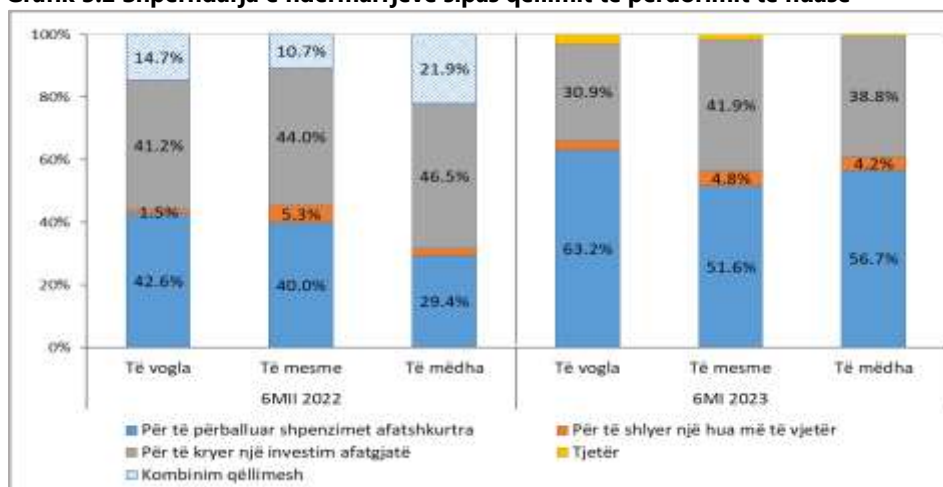

Burimi: Banka e Shqipërisë.

3.2 Qëllimi i huasë

Huamarrja e ndërmarrjeve është realizuar kryesisht për përballimin e shpenzimeve afatshkurtra dhe për kryerjen e një investimi afatgjatë. Krahasuar me gjashtëmujorin paraardhës, pesha e ndërmarrjeve që kanë marrë hua për të përballuar shpenzimet afatshkurtra është rritur për të tre llojet e ndërmarrjeve, veçanërisht në rastin e ndërmarrjeve të mëdha (me 27 pp) dhe të vogla (me 21 pp). Në të njëjtën kohë, pesha e ndërmarrjeve të cilat kanë marrë hua për kryerjen e një investimi afatgjatë ka rënë për të tre grupet e ndërmarrjeve, por më e theksuar në rastin e ndërmarrjeve të vogla (me 10.3 pp) dhe ndërmarrjeve të mëdha (me 7.7 pp).

Grafik 3.2 Shpërndarja e ndërmarrjeve sipas qëllimit të përdorimit të huasë

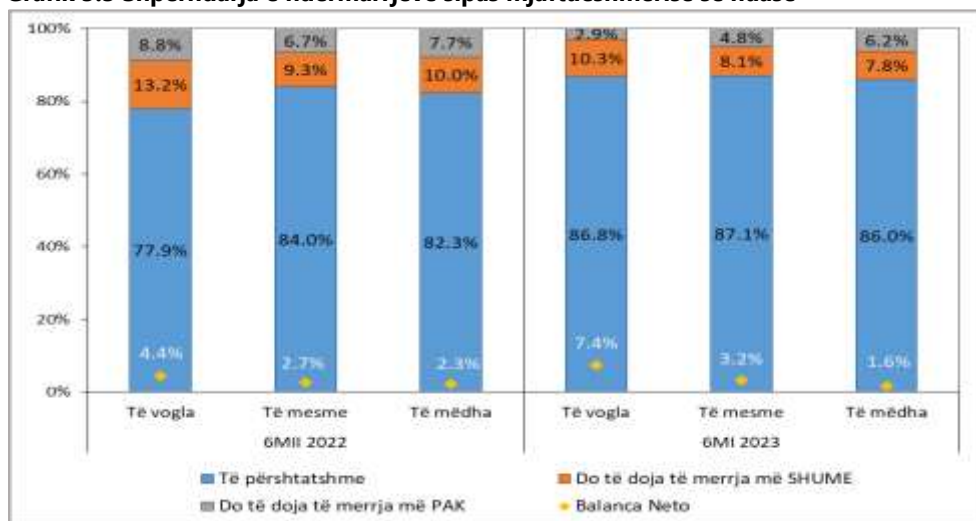

Burimi: Banka e Shqipërisë.

3.3 Mjaftueshmëria e huasë

Gjatë periudhës, rreth 86% e ndërmarrjeve e konsiderojnë të përshtatshëm nivelin e huamarrjes për financimin e veprimtarisë së tyre. Në ndarjen sipas madhësisë së ndërmarrjeve, ky tregues rezultoi 87% në rastin e ndërmarrjeve të vogla, 87% për ndërmarrjet e mesme dhe 86% për ndërmarrjet e mëdha. Krahasuar me periudhën e kaluar, këto pesha janë rritur për të tre grupet e ndërmarrjeve, por më e theksuar tek ndërmarrjet e vogla. Pjesa tjetër e përgjigjeve ka rezultuar në balanca neto pozitive për të gjitha madhësitë e ndërmarrjeve. Kjo tregon se pesha e ndërmarrjeve që do të preferonin më shumë hua për financimin e veprimtarisë e tejkalon peshën e atyre që do të preferonin më pak, dhe kjo është më e dukshme në rastin e ndërmarrjeve të vogla. Krahasuar me vrojtimin e kaluar, kërkesa për hua paraqitet në zgjerim tek ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, dhe në ngushtim tek ato të mëdha.

Grafik 3.3 Shpërndarja e ndërmarrjeve sipas mjaftueshmërisë së huasë

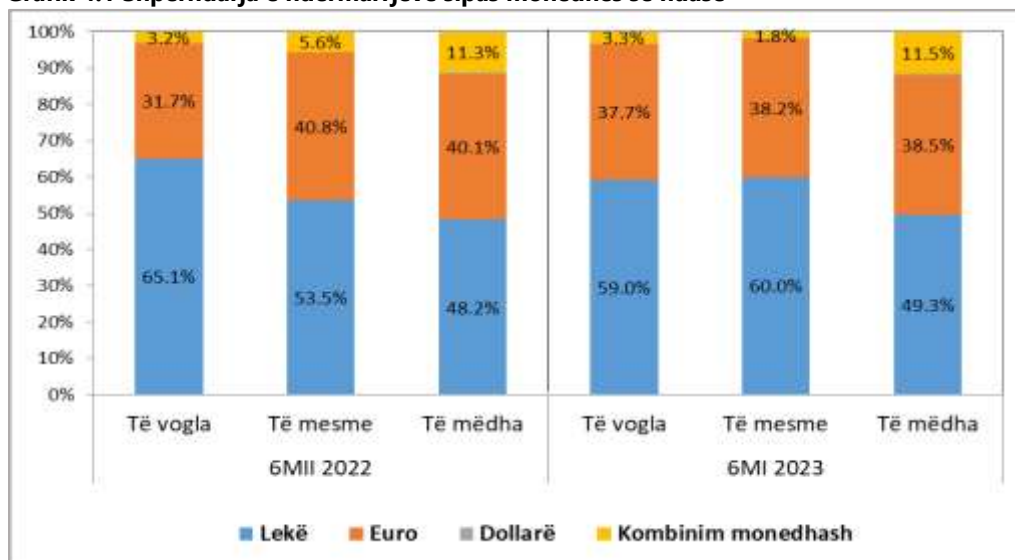
Burimi: Banka e Shqipërisë.

4. Struktura e huasë

4.1 Monedha

Sipas monedhës, huamarrja në lekë vijon të ketë peshën kryesore në huamarrjen e ndërmarrjeve. Gjatë periudhës, 59% e ndërmarrjeve të vogla, 60% e ndërmarrjeve të mesme dhe 49% e ndërmarrjeve të mëdha, deklarojnë se huaja e tyre është vetëm në monedhën vendase, ndërsa pjesa tjetër është në valutë (euro dhe/ose dollarë amerikanë) dhe/ose e kombinuar (lekë dhe valutë). Gjatë periudhës, huamarrja në valutë (kryesisht në euro) rezultoi më e përdorur nga ndërmarrjet mëdha dhe ato të mesme (përkatësisht 39% dhe 38%) dhe më pak nga ndërmarrjet e vogla (rreth 37.7%). Ky element ndikohet edhe nga monedha në të cilën këto ndërmarrje kryejnë veprimtarinë. Sidoqoftë, krahasuar me gjashtëmujorin e mëparshëm, pesha e ndërmarrjeve me hua në monedhë të huaj është rritur me 6 pp për ndërmarrjet e vogla, por ka rënë për ndërmarrjet e mesme dhe ato të mëdha (përkatësisht me 2.7 pp dhe 1.6 pp).

Grafik 4.1 Shpërndarja e ndërmarrjeve sipas monedhës së huasë

Burimi: Banka e Shqipërisë.

4.2 Marrja e huasë dhe afati i maturimit

Pjesa e ndërmarrjeve që kanë marrë hua në 1-5 vitet e fundit, janë përkatësisht rreth 58% e ndërmarrjeve të vogla, 67% e ndërmarrjeve të mesme dhe 52% e ndërmarrjeve të mëdha. Krahasuar me një gjashtëmujor më parë, kjo peshë ka shënuar rritje për të tre grupet e ndërmarrjeve, po më tepër në rastin e ndërmarrjeve të mesme (përkatësisht me 5.9 pp, 9.9 pp dhe 4.5 pp).

Huamarrja e re, e cila nënkupton huamarrjen në gjashtëmujorin e fundit, deklarohet nga rreth 9% e ndërmarrjeve të vogla, 3% e ndërmarrjeve të mesme dhe 8% e ndërmarrjeve të mëdha. Në terma gjashtëmujorë dhe vjetorë, pesha e huamarrësve të rinj ka rezultuar në rënie për ndërmarrjet e vogla dhe ato të mesme dhe në rritje për ndërmarrjet e mëdha. *Qëllimi kryesor i përdorimit të huamarrjes së re ka qenë përballimi i shpenzimeve afatshkurtra* (për rreth 71% të totalit të ndërmarrjeve të përgjigjura) dhe *kryerja e një investimi afatgjatë* (rreth 22% e totalit).

Krahasuar me gjashtëmujorin e kaluar, ka një rritje të peshës së ndërmarrjeve të vogla dhe të mëdha që kanë marrë hua të re për të përballuar *shpenzimet afatshkurtra* (respektivisht me 25 pp dhe 27 pp), ndërkohë që pesha e huamarrësve të rinj *me qëllim kryerjen e një investimi afatgjatë* ka qenë në rënie (respektivisht me 17 pp dhe 10 pp). *E kundërta ka ndodhur në rastin e ndërmarrjeve të mesme ku huamarrja duket më e drejtuar për investimet afatgjata* (pesha e huamarrësve të rinj është rritur me 25 pp). Afati i mbetur deri në maturim i huamarrjes ka rezultuar 62.4 muaj për ndërmarrjet e vogla, 62.7 muaj për ndërmarrjet e mesme dhe 62.8 muaj për ndërmarrjet e mëdha. Në të treja rastet, afati i maturimit ka qenë në rënie krahasuar me gjashtëmujorin e kaluar dhe krahasuar me një vit më parë.

4.3 Norma e interesit të huasë dhe mënyra e shlyerjes

Lloji kryesor i normës së interesit të huasë më të madhe ekzistuese⁷ mbetet norma e pandryshueshme deri në fund të afatit (për rreth 75% të ndërmarrjeve të vogla, 63% e atyre të mesme dhe 66% e ndërmarrjeve të mëdha) **dhe norma e ndryshueshme çdo vit** (për 21% të ndërmarrjeve të vogla, 27% të

⁷ Në rastin e ndërmarrjeve, të cilat kanë më shumë se një hua.

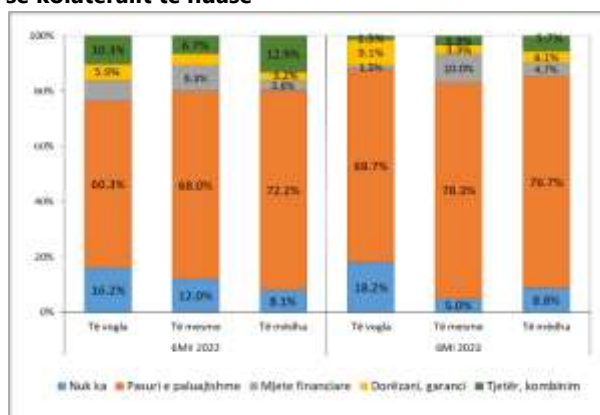
atyre të mesme dhe 21% të ndërmarrjeve të mëdha). Në krahasim me periudhën paraardhëse, pesha e ndërmarrjeve që raportojnë *hua me normë të pandryshueshme* ka rezultuar në rritje për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme dhe në rënie për ndërmarrjet e mëdha. Frekuenca e shlyerjes vijon të mbetet kryesisht *mujore*, për 77% të ndërmarrjeve huamarrëse të vogla, 81% të ndërmarrjeve të mesme dhe për 70% të ndërmarrjeve të mëdha.

4.4 Forma e kolateralit dhe raporti i mbulimit

Rreth 70% e ndërmarrjeve të vogla, 78% e ndërmarrjeve të mesme dhe 77% e atyre të mëdha, deklarojnë se huaja e marrë është e kolateralizuar vetëm me pasuri të paluajtshme, ndërsa pjesa tjetër e ndërmarrjeve ka përdorur forma të tjera kolateralizimi⁸. Ndërkohë, rreth 18% e ndërmarrjeve të vogla, 5% e ndërmarrjeve të mesme dhe 9% e ndërmarrjeve të mëdha, pohojnë se huaja e marrë është e pakolateralizuar. Krahasuar me gjashtëmujorin e kaluar, pesha e ndërmarrjeve të vogla me hua të pakolateralizuar ka shënuar rritje, ndërsa për ndërmarrjet e mesme kjo peshë ka qenë në rënie. Ndërkohë është rritur kolateralizimi me mjete financiare për ndërmarrjet mesme dhe të mëdha, dhe me dorëzani/garanci për ndërmarrjet e vogla.

Mbulimi me kolateral vlerësohet edhe në mënyrë të agreguar përmes indeksit të peshuar të përgjigjeve⁹. Për gjashtëmujorin e parë 2023, ky indeks ka rezultuar 0.55 për ndërmarrjet e vogla, 0.53 për ndërmarrjet e mesme dhe 0.55 për ato të mëdha. Krahasuar me periudhën e kaluar, raporti i mbulimit është rritur për ndërmarrjet e vogla dhe ka qenë në rënie për ndërmarrjet e mesme dhe ato të mëdha.

Grafik 4.2 Shpërndarja e ndërmarrjeve sipas formës së kolateralit të huasë

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Grafik 4.3 Indeksi i mbulimit me kolateral

5. Ngarkesa e huasë

5.1 Vlera e huasë ndaj kapitalit

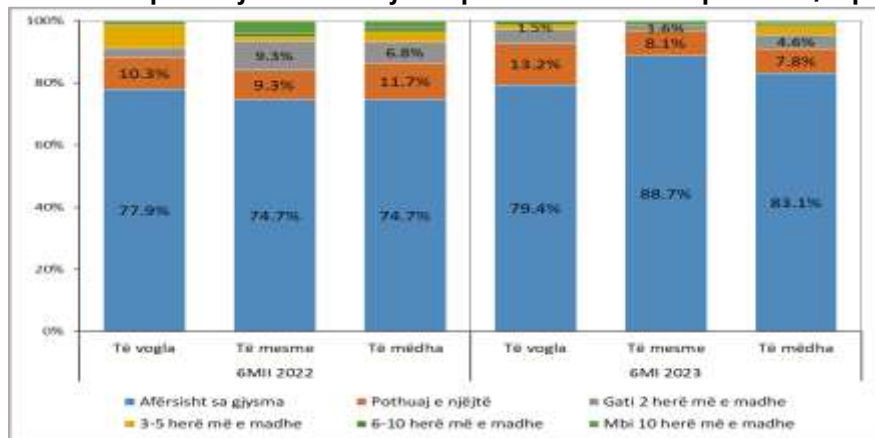
Gjatë periudhës, vlera totale e huasë rezulton afërsisht sa gjysma e vlerës së kapitalit të ndërmarrjes për rreth 83% të ndërmarrjeve huamarrëse dhe *pothuaj e njëjtë me vlerën e kapitalit* për rreth 9% të

⁸ Mjete financiare, dorëzani, garanci të tjera, së bashku me kombinimin e disa formave të kolateralizimit, përfshirë këtu edhe kombinimin me pasuritë e paluajtshme.

⁹ Ky indeks merr vlera nga 0 në 1 dhe rritja e vlerës së tij tregon rritje të peshës së mbulimit me kolateral. Koeficientët e peshimit të këtij indeksi, sipas alternativave, janë: "deri në 50% të vlerës së huasë së kolateralizuar" = 0.25; "50-100% të vlerës së huasë së kolateralizuar" = 0.5; "100-120% të vlerës së huasë së kolateralizuar" = 0.75; "mbi 120% të huasë së kolateralizuar" = 1.

tyre, ndërkohë që pjesa e mbetur prej 8% pohojnë që vlera e huasë e tejkalon atë të kapitalit. Raporti "hua/kapital" ka rezultuar më i lartë te ndërmarrjet e vogla, ku rreth 21% e tyre shprehen se ky raport është i barabartë ose tejkalon vlerën e kapitalit, duke nënkuptuar një peshë më të madhe të huasë për këto ndërmarrje. Gjatë periudhës në analizë, ky raport ka rënë për të tre grupet e ndërmarrjeve krahasuar me periudhën e kaluar.

Grafik 5.1 Shpërndarja e ndërmarrjeve sipas madhësisë dhe raportit hua/kapital

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Në nivel sektorial, ngarkesa me borxh ka shënuar rënie për të gjithë sektorët e analizuar. Sektori i industrisë dhe ai i tregtisë paraqesin një ngarkesë më të ulët me borxh, ndërkohë që kjo ngarkesë rezulton më e lartë për ndërmarrjet e sektorit të ndërtimit dhe të shërbimeve.

Tabelë 5.1 Pësja e ndërmarrjeve me një vlerë huaje të barabartë ose më të lartë se kapitali, sipas sektorëve

Pësja e ndërmarrjeve me një vlerë huaje të barabartë ose më të lartë se kapitali, sipas sektorëve				
	Industri	Shërbime	Ndërtim	Tregti
6MII 2021	22.7%	24.7%	24.4%	22.1%
6MI 2022	20.7%	21.2%	25.3%	22.5%
6MII 2022	21.9%	28.9%	26.4%	25.3%
6MI 2023	9.7%	20.4%	24.3%	18.2%

Burimi: Banka e Shqipërisë.

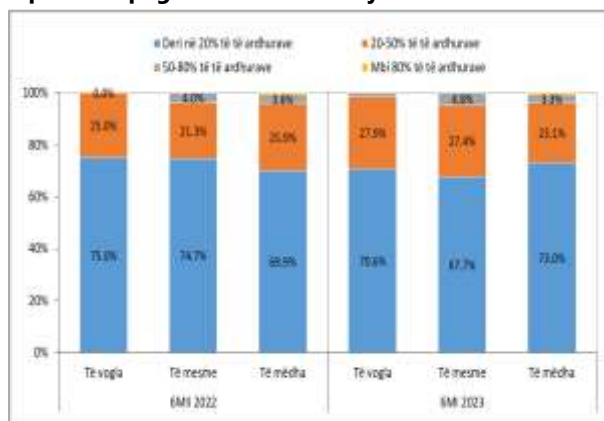
5.2 Shpenzimi për pagesën e huasë

Pjesa më e madhe e ndërmarrjeve huamarrëse (rreth 72%) deklarojnë se pagesa e huasë arrin deri në 20% të të ardhurave të tyre. Pësja e këtyre ndërmarrjeve ka shënuar një rritje të vogël me 0.4 pp krahasuar me vërtetimin paraardhës. Gjatë periudhës, barra e pagesës së huasë ka rezultuar më e lartë tek ndërmarrjet e mesme dhe ato të vogla, ku respektivisht 32% dhe 29% e tyre raportojnë se kjo pagesë i tejkalon 20% të të ardhurave.

Të pyetura nëse *kostoja e shërbimit të huasë ka ndryshuar* gjatë periudhës, pjesa më e madhe e ndërmarrjeve (rreth 91% e ndërmarrjeve të vogla, 77% e ndërmarrjeve të mesme dhe 83% e ndërmarrjeve të mëdha), pohojnë që ky shpenzim ka mbetur i pandryshuar. Përgjigjet e pjesës tjetër kanë rezultuar në balanca neto

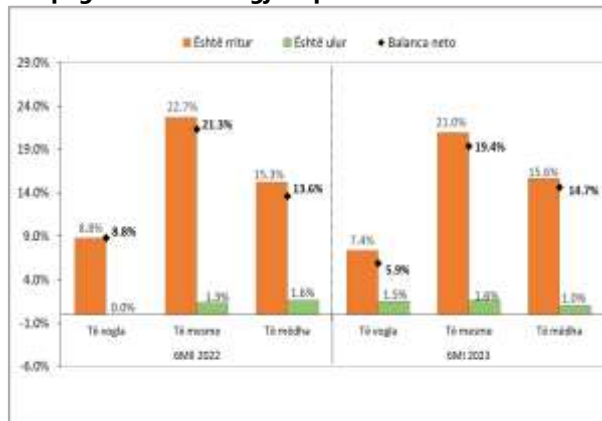
pozitive për ndërmarrjet e të gjitha madhësisë, duke treguar një rritje të këtij shpenzimi në raport me të ardhurat. Kjo balancë ka shënuar rritje në terma gjashtëmuajorë dhe vjetorë për ndërmarrjet e mëdha dhe rënie për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme.

Grafik 5.2 Shpërndarja e ndërmarrjeve sipas raportit të pagesës së huasë ndaj të ardhurave

Burimi: Banka e Shqipërisë.

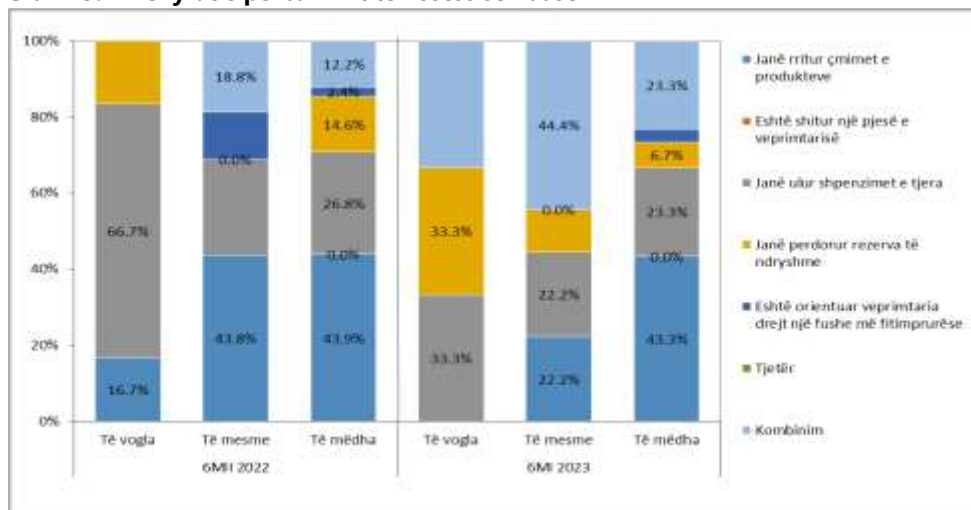
Grafik 5.3 Ndërmarrjet që deklarojnë ndryshim të pagesës së huasë gjatë periudhës

5.3 Përballimi i kostos së huasë

Për të kompensuar rritjen e kostos së shërbimit të huasë, ndërmarrjet kanë vijuar të mbështeten kryesisht në rritjen e çmimeve të produkteve (36% e ndërmarrjeve), uljen e shpenzimeve të tjera (24%) apo në përdorimin e rezervave të ndryshme (10%).

Grafik 5.4 Mënyrat e përballimit të kostos së huasë

Burimi: Banka e Shqipërisë.

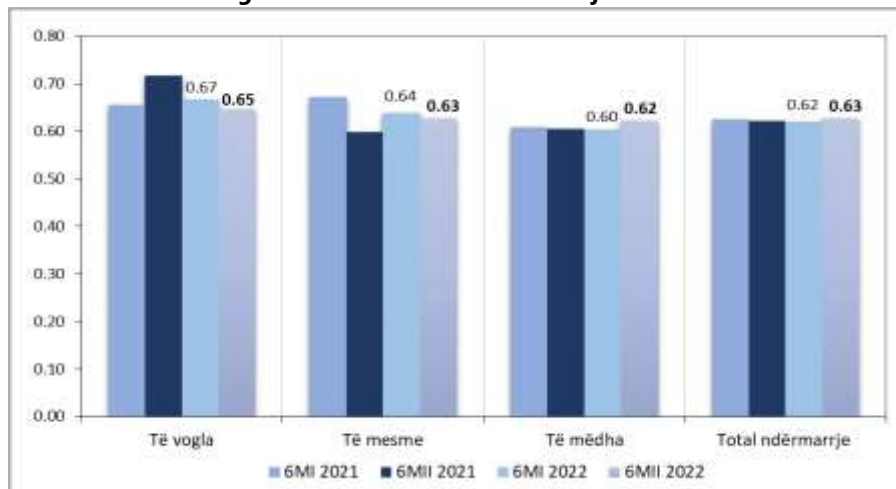
5.4 Ngarkesa me borxh

Ngarkesa me borxh e ndërmarrjeve huamarrëse ka rënë gjatë periudhës, ku vlera e indeksit¹⁰ për totalin e ndërmarrjeve ka shënuar një nivel prej 0.60. Sipas madhësisë, indeksi paraqet një ngarkesë më

¹⁰ Indeksi llogaritet duke peshuar përgjigjet e ndërmarrjeve ndaj totalit të përgjigjeve, sipas koeficientëve që marrin vlerat: 1 për alternativën "ngarkesë e lartë", 0.5 për alternativën "ngarkesë mesatare" dhe vlerën 0 për alternativën "ngarkesë e ulët".

të lartë me borxh në rastin e ndërmarrjeve të vogla dhe atyre të mëdha (vlerë indeksi 0.61), por gjithsesi në rënie për të treja grupet e ndërmarrjeve në krahasim me gjashtëmuorin e dytë 2022.

Grafik 5.5 Indeksi i ngarkesës me borxh të ndërmarrjeve

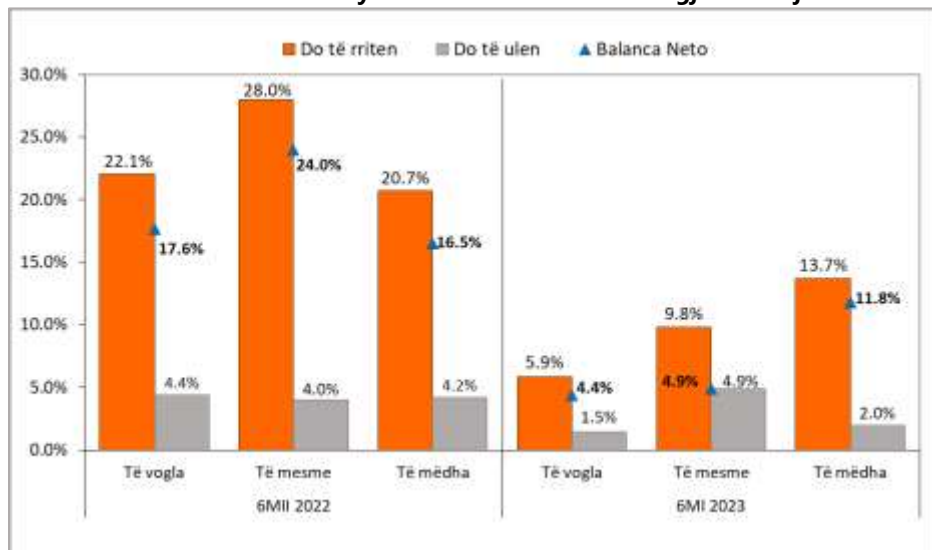

Burimi: Banka e Shqipërisë.

5.5 Pritshmëritë për pagesën e kështit të huasë për gjashtëmuorin e ardhshëm

Pjesa më e madhe e ndërmarrjeve huamarrëse (rreth 86%), pavarësisht madhësisë së tyre, nuk presin ndryshim të kështit të huasë për gjashtëmuorin e dytë 2023. Kjo peshë është rritur me 12 pp në krahasim me periudhën paraardhëse. Për sa i përket ndërmarrjeve që presin ndryshim të kështit, rezultojnë se ndërmarrjet e të gjitha madhësive vijojnë të presin një rritje (balancë neto pozitive) në këtë drejtim për periudhën në vijim, dhe pritshmëritë më të larta duket se i kanë ndërmarrjet e mëdha. Gjithsesi, pritjet duket se janë zbutur krahasuar me periudhën paraardhëse dhe balancat neto kanë rezultuar më të ulëta në të tre grupet e ndërmarrjeve.

Grafik 5.6 Pritshmëritë mbi ndryshimin e kështit të huasë në gjashtëmuorin e ardhshëm

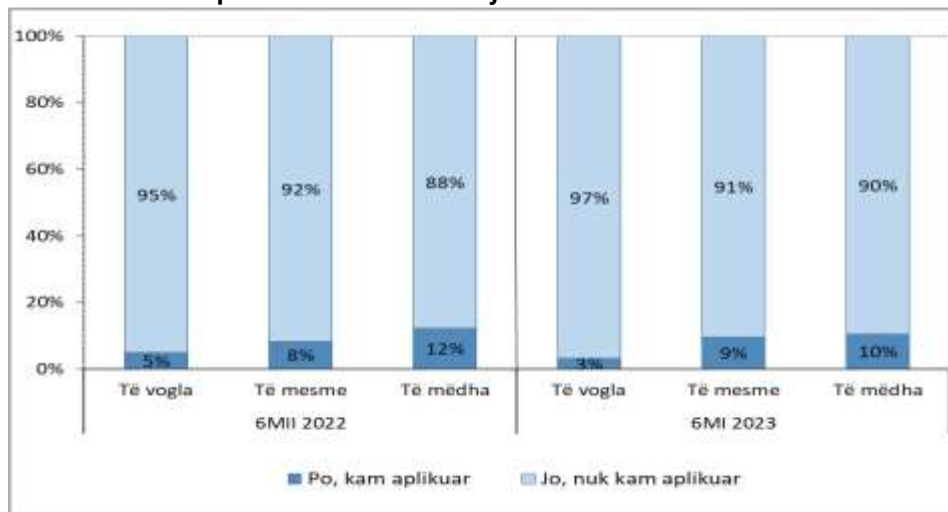
Burimi: Banka e Shqipërisë.

6. Marrëdhënia me bankat dhe pritshmëritë për të ardhmen¹¹

6.1 Aksesimi në financim

Kërkesa e ndërmarrjeve për kredi është ngushtuar gjatë gjashtëmujorit të fundit, ku rreth 9% e tyre deklarojnë se kanë aplikuar për financim. Kjo peshë është ngushtuar me 1.2 pp për totalin e ndërmarrjeve në krahasim me vërtetimin e kaluar. Duke e analizuar këtë tregues sipas madhësisë së ndërmarrjeve, rezultojnë se peshën më të lartë për këtë periudhë e zënë ndërmarrjet e mëdha (rreth 10%). Krahasuar me gjashtëmujorin e mëparshëm, vërehet një ngushtim i kërkesës për kredi në rastin e ndërmarrjeve të vogla dhe ato të mëdha (prej përkatësisht 1.8 pp dhe 1.9 pp), dhe zgjerim në rastin e ndërmarrjeve të mesme (me 1.2 pp).

Grafik 6.1 Kërkesa për financim e ndërmarrjeve

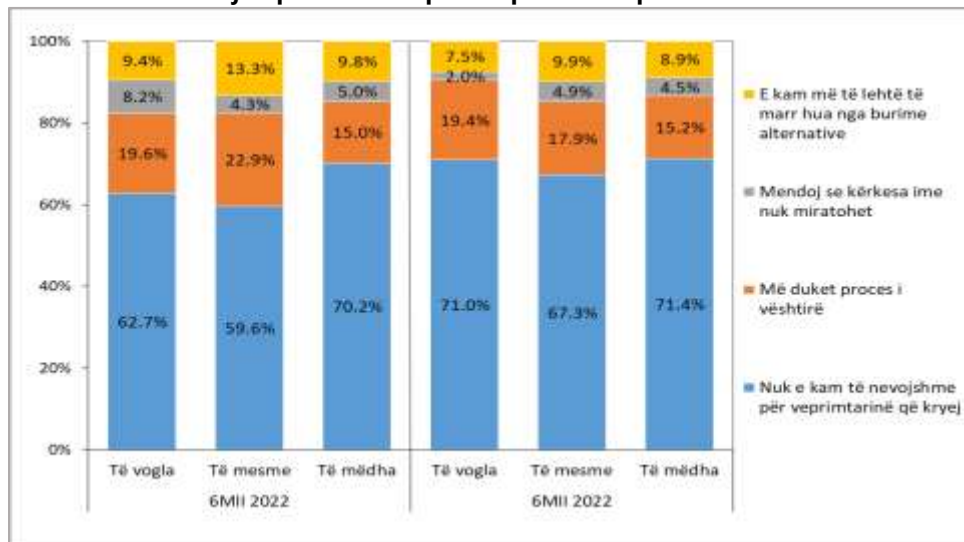

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Ndërmarrjet që nuk kanë aplikuar për hua, në shumicën e rasteve, pohojnë kryesisht se nuk e kanë të nevojshme për veprimtarinë që kryejnë (përkatësisht 71% të ndërmarrjeve të vogla, 67% të ndërmarrjeve të mesme dhe 72% të atyre të mëdha). Pjesa tjetër e ndërmarrjeve kanë vendosur të mos aplikojnë për shkak se procesi u duket i vështirë, pesha e të cilave ka rënë për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, apo për shkak se e vlerësojnë më të lehtë huamarrjen nga burime alternative. Pesha e këtyre të fundit ka rezultuar në rënie krahasuar me gjashtëmujorin e kaluar për të tre grupet e ndërmarrjeve.

¹¹ Pyetjet e kësaj rubrike i janë drejtuar të gjithë kampionit të ndërmarrjeve, përfshirë edhe ato johuamarrëse.

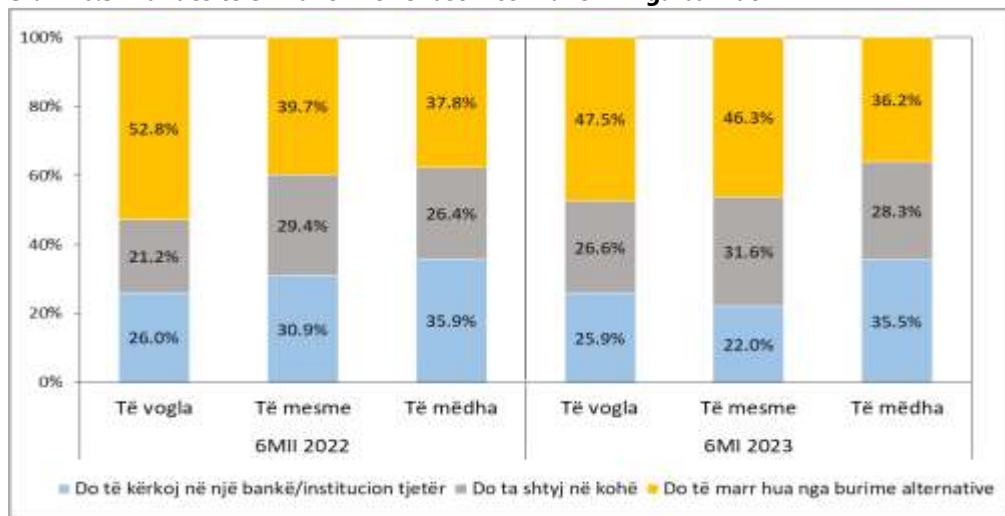
Grafik 6.2 Ndërmarrjet që nuk kanë aplikuar për kredi sipas madhësisë

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Të pyetur se si do të vepronin nëse nuk do të financoheshin nga bankat, rreth 47% e ndërmarrjeve të vogla pohojnë se do të merrnin hua nga burime alternative, me një rënie prej 5.3 pp për këtë gjashtëmuor. Kjo peshë ka rënë lehtësisht dhe për ndërmarrjet e mëdha (36%), por është rritur për ato të mesme (46%). Gjithashtu, një pjesë e ndërmarrjeve pohojnë se do t'i drejtohen sërish një banke apo institucioni tjetër, por kjo peshë ka ardhur në rënie për të gjitha madhësitë e ndërmarrjeve, si në terma gjashtëmuorë dhe në terma vjetorë. Nga ana tjetër, tek të tre grupet e ndërmarrjeve është rritur pesha e atyre që pohojnë një shtyrje në kohë të planeve të tyre, në kushtet e mungesës së financimit.

Grafik 6.3 Mundësitë e financimit në rast mosfinancimi nga bankat

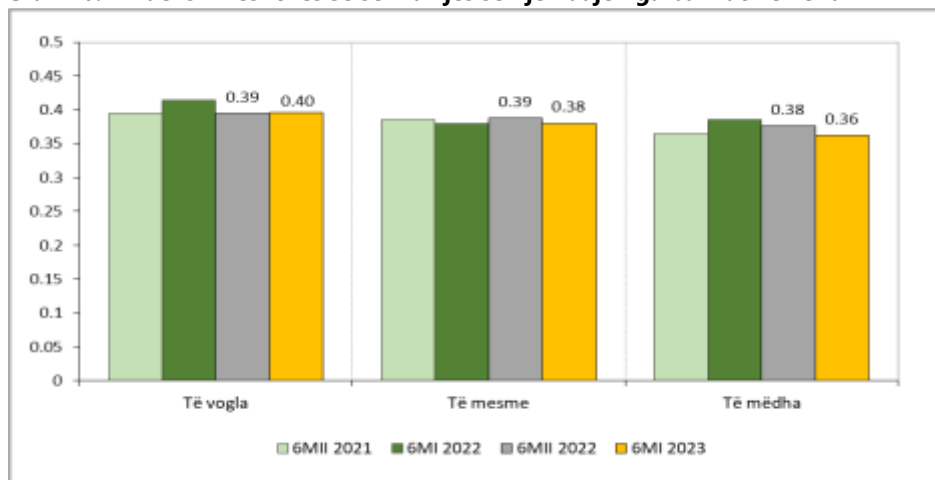
Burimi: Banka e Shqipërisë.

6.2 Procesi i huamarrjes dhe marrëdhënia me bankat

Indeksi i vështirësisë së procesit të huamarrjes nga bankat, për periudhën, ka rezultuar 0.37 për totalin e ndërmarrjeve, duke rënë lehtësisht në krahasim me periudhën paraardhëse. Ky indeks vijon të mbetet midis nivelit "normal" dhe "i vështirë", për të tre grupet e ndërmarrjeve. Krahasuar me

gjashtëmuorin e dytë 2022, niveli i vështirësisë ka rënë për ndërmarrjet e mesme dhe të mëdha, por ndërkohë rezultojnë në rritje për ndërmarrjet e vogla.

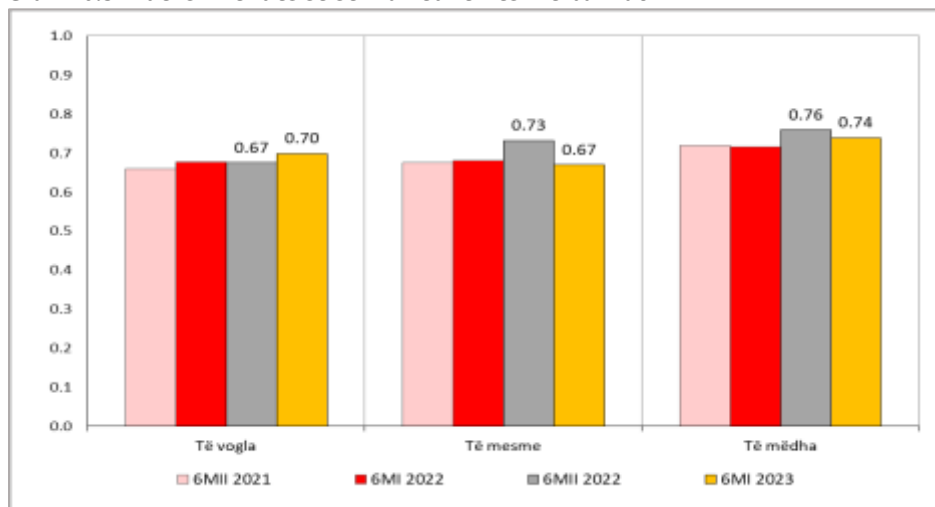
Grafik 6.4 Indeksi i vështirësisë së marrjes së një huaje nga bankat në vend¹²

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Marrëdhënia me bankat, e matur nga indeksi përkatës, vijon të vlerësohet midis nivelit “e rëndësishme” dhe “e domosdoshme”, me një vlerë prej 0.7. Në këtë gjashtëmuor ka pasur një rritje të këtij indeksi për ndërmarrjet e vogla dhe rënie në rastin e ndërmarrjeve të mesme dhe të mëdha.

Grafik 6.5 Indeksi i rëndësisë së marrëdhënies me bankat¹³

Burimi: Banka e Shqipërisë.

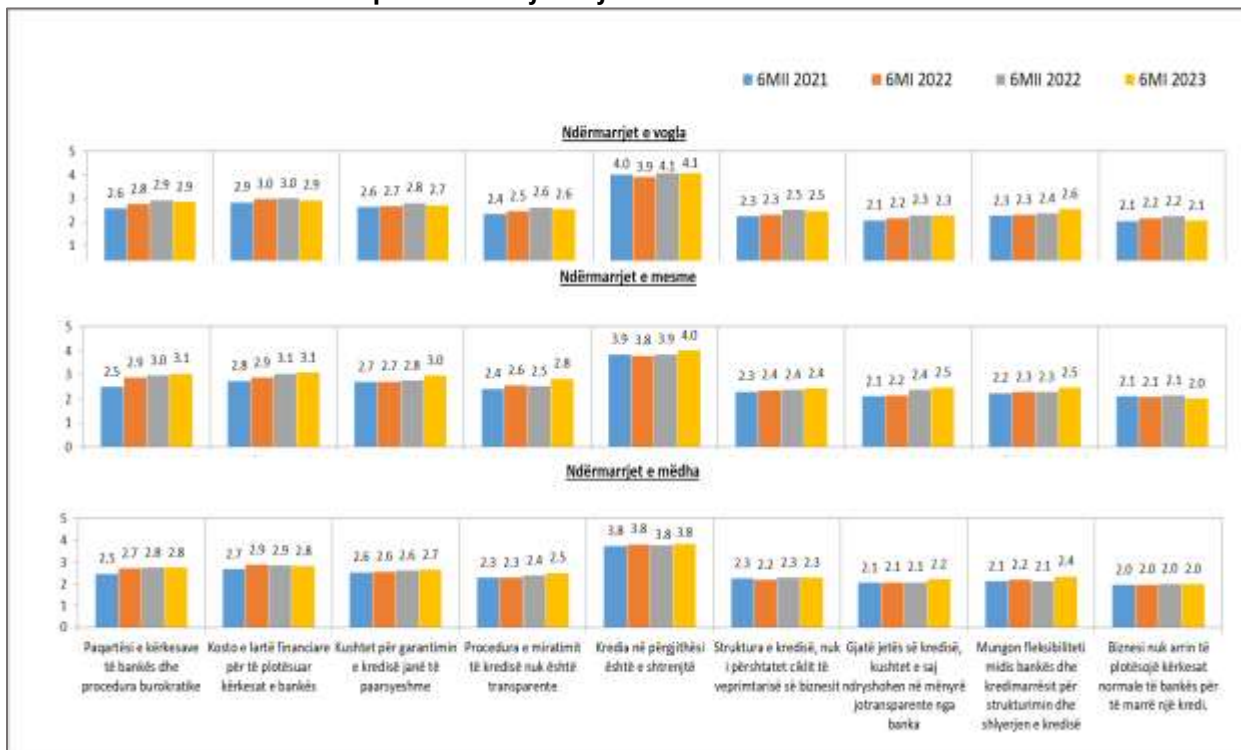
¹² Ky indeks llogaritet duke peshuar përgjigjet e ndërmarrjeve ndaj totalit të përgjigjeve sipas një koeficienti, i cili rritet me rritjen e vështirësisë së këtij procesi. Koeficienti për alternativën “shumë e thjeshtë” = 0, “normal” = 0.25, “i vështirë” = 0.5, “shumë e vështirë” = 0.75, “pothuaj i pamundur” = 1.

¹³ Ky indeks llogaritet duke peshuar peshat e përgjigjeve të ndërmarrjeve ndaj totalit të përgjigjeve, sipas koeficientëve që marrin vlerat: 1 për alternativën “e domosdoshme”, 0.5 për alternativën “e rëndësishme” dhe vlerën 0 për alternativën “jo dhe aq e rëndësishme”.

6.3 Vështirësia e përfitimit të huasë¹⁴

Kostoja e kredisë vijon të konsiderohet si elementi kryesor që vështirëson përfitimin e një huaje bankare, më të theksuar për ndërmarrjet e vogla. Gjatë periudhës, vlerësimi për këtë element ka shënuar rritje për ndërmarrjet e mesme dhe të mëdha. Në vijim të kostonë së kredisë, edhe *kosto e lartë financiare e plotësimit të kërkesave të bankës* vijon të mbetet një vështirësi e konsiderueshme veçanërisht për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme, ndjekur nga vlerësimi për *paqartësinë e kërkesave të bankës dhe procedurat burokratike*.

Grafik 6.6 Niveli i vështirësisë së përfitimit të një huaje

Burimi: Banka e Shqipërisë.

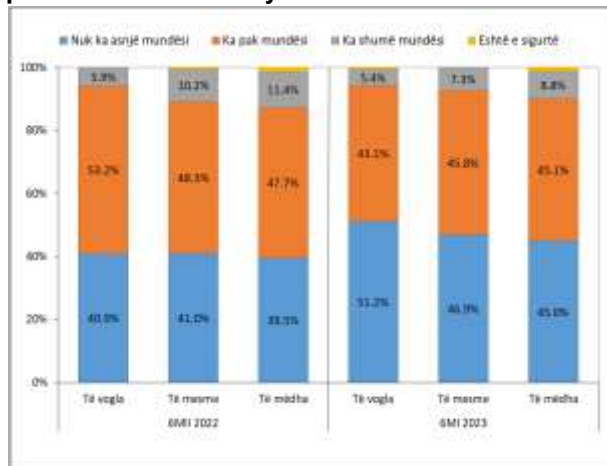
6.4 Planifikimi i huamarrjes

Lidhur me planifikimin për huamarrje në gjashtëmujorin e ardhshëm, bazuar në përgjigjet e ndërmarrjeve, gjykohet se kërkesa për kredi pritet të mbetet në kahun pozitiv. Rreth 47% e ndërmarrjeve që i janë përgjigjur pyetësorit deklarojnë se *"nuk ka asnjë mundësi"* që të kërkojnë një kredi bankare gjatë periudhës së ardhshme. Kjo peshë është rritur për të gjitha madhësitë e ndërmarrjeve në krahasim me periudhën paraardhëse. Nga ana tjetër, vërehet një rënie e peshës së ndërmarrjeve të të gjitha madhësive që pohojnë se *"ka pak mundësi"* ose *"ka shumë mundësi"* të kërkojnë një kredi në gjysmën e dytë të vitit 2023. Ndërkohë, pesha e ndërmarrjeve të cilat kanë zgjedhur alternativën *"është e sigurt"* ka shënuar rritje vetëm në rastin e ndërmarrjeve të vogla dhe ka qenë në rënie në dy grupet e tjera. Indeksi i

¹⁴ Për të vlerësuar vështirësinë e përfitimit të një huaje bankare, ndërmarrjeve iu është kërkuar të japin gjykimin e tyre për një sërë elementesh cilësore, sipas një sistemi vlerësimi me 5 shkallë, ku shkalla më e ulët e vështirësisë është 1 dhe shkalla më e lartë është 5. Për të marrë një vlerësim mesatar për secilin element cilësor, shkallët e vlerësimit nga 1 në 5 peshohen me peshat e përgjigjeve të dhëna nga ndërmarrjet.

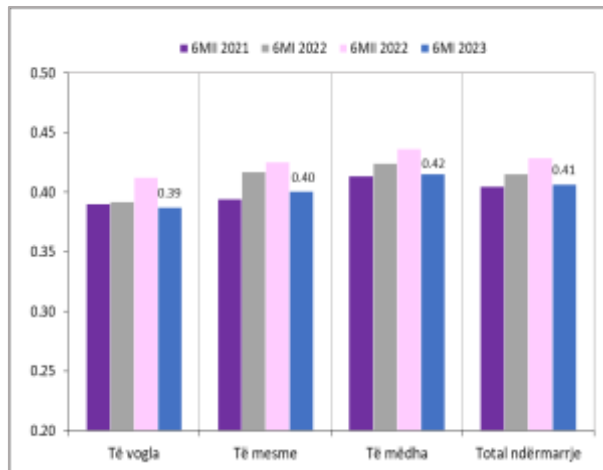
vlërësimit të planifikimit të huamarrjes për gjashtëmujorin e ardhshëm¹⁵ rezulton në nivelin 0.41 për totalin e ndërmarrjeve. Ky indeks ka rënë për të gjitha madhësitë e ndërmarrjeve, por rënia rezulton më e theksuar në rastin e ndërmarrjet e vogla.

Grafik 6.7 Shpërndarja e ndërmarrjeve sipas planifikimit të huamarrjes

Burimi: Banka e Shqipërisë.

Grafik 6.8 Indeksi i planifikimit të huamarrjes

¹⁵ Për të vlerësuar përgjigjet e ndërmarrjeve është ndërtuar indeksi mbi planifikimin e huamarrjes, llogaritur duke peshuar peshat e përgjigjeve të ndërmarrjeve ndaj totalit të përgjigjeve sipas një koeficienti, i cili rritet me rritjen e mundësisë së huamarrjes. Koeficienti për alternativën: "nuk ka asnjë mundësi" = 0.25; "ka pak mundësi" = 0.5; "ka shumë mundësi" = 0.75; "është e sigurt" = 1.